

Otázka: Psychologické směry a jejich představitelé

Předmět: Psychologie

Přidal(a): JaničkaSestřička

- Psychologie v historii byla součástí filozofie

Experimentální psychologie

- psychologický směr kdy dochází k odštěpení psychologie a filozofie
- k získání teoretických poznatků o člověku využívá experimentu = odštěpení psychologie
- **Zakladatel: WILHELM WUNDT**- německý psycholog, který založil experimentální laboratoř v **Lipsku roku 1879**
- Předmětem zkoumání byly smyslové procesy (čítí, vnímání, myšlení)
- Základní výzkumnou metodou je = **INTROSPEKCE** - zkoumání toho co probíhá uvnitř člověka v mysli (později tato metoda kritizována behavioristy, kteří je považovali za nevědce) introspekce nahrazena **EXTROSPEKCI** - pozorování vnějších projevů

V historii se psychologie rozdělila, na 3 velké směry podle toho čím je psychika determinována

A) Environmentalistické směry - zdůrazňují vliv prostředí a přeceňují význam učení = přehlížejí dědičnost

1) Behaviorismus - vznik na počátku 20 století jako reakce na introspekci

- Zakladatel - **J. B. WATSON**
- Vymezuje psychologii jako studium zákonitosti chování
- Přeceňuje význam chování, podceňuje prožívání
- přeceňuje význam učení - možnosti učení jsou neomezené je ovlivněn rozvojem věd (konkrétně Reflexologii)
- osobní volba nebo motivace (vše určeno z venku, nic zevnitř)!!!
- vývoj je závislý pouze na vnějších vlivech, na procesu učení přínosem bylo vymezit zákonitosti učení

2) Později vzniká Neobehaviorismus

- bere v úvahu i prožívání člověka
- efekt učení nezávislý na podnětu ale na prožívání
- ani oni neuznávají motivace a aktivity jedince

3) Reflexologie - představitel - **P. PAVLOV**, zabývá se studiem chování zvířat a reakci organismu na podnět

- **I.P. Pavlov - narozen 1849, zemřel 1936**
  - ruský lékař a filozof, vypracoval metodu umožňující sledovat reakci zvířete a jeho zažívání
  - je objevitelem podmíněných reflexů (PR)
  - **PR:** reflexy získané během života a jsou vázány na podnět, který předchází nepodmíněnému
  - **Vznik PR:**
    - podmiňující podnět (světlo)
    - Nepodmíněný podnět (jídlo)
    - Sekrece žaludeční šťávy (nepodmíněná reakce)

- Několikrát opakujeme
- Rozsvítíme světlo = sekrece žal. Štáv = podmíněná reakce
- položil základy vyšší nervové činnosti
- je autorem první a druhé signální soustavy
- roku **1904 získal Nobelovu cenu** za filozofii a medicínu
- roku 1923 napsal sborník, knihu: Podmíněné reflexy
- Položil fyziologické psychologické základy lidské řeči
- vytvořil **temperamentovou typologii** (základem byly 2 nervové procesy - vzruch a útlum)
- **u nich hodnotil:** sílu, vyrovnanost a pohyblivost
- tato teorie se využívá dnes při léčbě alkoholismu (antabus)

B) Nativistické směry - duševní vývoj je určen vrozenými předpoklady a prostředí je nemůže změnit

1) Racionalisté - dítě se narodí primárně dobré a vlastnosti je třeba rozvinout

2) Iracionalisté - uplatňují iracionální aspekty psychiky (pudy); Představitel - Sigmund Freud a jeho psychoanalýza

• **Sigmund Freud - narozen 6. Května 1856 v Příboře - umřel 23. Září 1939 v Londýně**

- Česko rakouský lékař a psychiatr, zakladatel psychoanalýzy, Žid
- tvrdil, že rozvoj osobnosti je vrozen řízeným programem
- rozvoj osobnosti je ovlivněn silou a interakci 2 pudů
  - **Pud života - eros** - vede k zachování života = sexuální pud
  - **Pud smrti - thanatos** - směřuje k smrti jako k lidovému stavu
- vnější vlivy mají pozitivní nebo negativní úlohu podle toho jak umožňuje nebo brání uspokojování potřeb
- chování dítěte je determinováno 2 principy (princip slasti a principi reality)
- Ve struktuře osobnosti Freud rozlišuje (ID, Super Ego, Ego) = viz níže
- **definoval vývoj sexuálního proudu = stádia vývoje libida**

- **stádium orální (0- 1 rok) er. zóna - ústa=sání**
- **stádium anální (1-2 roky) er. zóna - konečník** = zadržování stolice, vyprázdnění = nácvik čistoty
- **stádium falické (předškolní věk) er. zóna - genitál, zdrojem slasti = OIDIPOVSKÝ KOMPLEX** = syn nenávidí tátu, protože miluje maminku - touha po rodiči opačného pohlaví
- **stádium - období latence** - zánik dětské sexuality, končí oidipovský komplex, je zde silný vliv sociálního prostředí, vznik morálního vědomí
- **stádium- genitální období - er. zóna - genitály,** = vývoj dospělé sexuality

3) Interakcionistické směry - berou v úvahu obě determinace (podmíněnost), dědičnost a prostředí psych. Vývoje působení (interakce) dědičných dispozic a vlivu prostředí, velkou úlohu hraje aktivita člověka (CHCI vs. NECHCE)=možnost volby

Přírodovědně orientované směry

- vycházejí z pohledu na člověka jako na vyšší formu, „živočicha“, který podléhá přírodním zákonitostem

1) ASOCIANISMUS

- Představitel: **Ebbinghaus (výzkumy s pamětí)**
- psychika člověka je tvořena elementy (vjemy, představy, paměťové pojmy) a ty jsou navzájem propojeny spoji (asociacemi)
- psychiky člověka připomíná mozaiku, kdy jednotlivé kamínky vytvářejí obraz celku

2) REFLEXOLOGIE

- Zakladatel: **P. Pavlov**
- základem je výzkum o podmíněných reflexech podměty a reflexy mohou být bud
- vrozené (nepodmíněné)
- Získané (podmíněné) podmínkou jejich vzniku je opakovaná činnost, vznikají a zanikají v průběhu života

3) BEHAVIORISMUS

- představitel : **B. Watson**
- zkoumá chování lidského organismu pod vlivem měnících se podmínek
- přínosem tohoto směru je zkoumání odměn a trestů na člověka
- kladem je, že rozebrali a popsali proces učení
- navazuje na reflexologii a to tím, že říká, že chování je činností žláz (s vnitřní sekrecí) a svalů

Hlubinná psychologie

- nejedná se o jednotný směr ale o soubor směrů
- za běžnými projevy prožívání a chování se snaží najít hlubší vrstvu skrytých činitelů (dřívější citové zážitky - např. z dětství, které jsme potlačili)

1) PSYCHOANALÝZA

- představitel: **Sigmund Freud- dělal psychiatra ve Vídni**
- věda o nevědomých procesech, které podstatným způsobem ovlivňují chování člověka
- Freud říká, že v lidském životě rozhodují 2 základní síly a to **sexuální pud (libido) a**

pud sebezáchovy mezi těmito pudy probíhá konflikt, když člověk utlačuje své sexuální touhy (výchova, morálka, náboženství) z vědomé oblasti do podvědomí = tímto vzniká vnitřní tlak a to jsou příčiny pozdějších psychických problémů

- podstatou této metody je naslouchání pacientovi, který leží na lůžku a volně hovoří o všem co jej napadne
- problém samovolně vyplyne na povrch a lze se ho zbavit
- Freud hovoří i o tzv. **Oidipovském komplexu** - dítě touží po rodiči opačného pohlaví a nenávidí rodiče svého pohlaví
- **Ve struktuře osobnosti Freud rozlišuje 3 části**
  - **ID (ono)**
    - je založeno na uspokojování slasti, pudová složka
    - instinkty, pudy, vášně, touhy, spontánnost, které máme společné s živočichy,
    - je vrozené a funguje v oblasti podvědomí = iracionálně
  - **Superego (nad já)**
    - řídí se principem dokonalosti
    - osobní morálka jedince, svědomí, které přijalo spol. normy
    - působí vědomě i nevědomě
    - osobní morálka jedince
    - vzniká působením výchovy a okolí, které na nás má vliv
  - **Ego (já)** - výsledkem střetu ID a SUPEREGA = výsledkem je naše chování, tak jak se projevujeme

2) INDIVIDUÁLNÍ PSYCHOLOGIE

- Představitelem je: **Alfred Adler**

„ Ve vývoji osobnosti není zásadní sexualita, ale rozpor mezi snahou vyniknout a společenskou skromností. “

- V dětství může vzniknout u člověka - komplex méně cennosti (příčina podceňování, posměšky)

- V dospělosti chce člověk ten komplex překonat a snaží se vyniknout za každou cenu
- Bezohledné dosahování moci (chci vyniknout)
- Dochází k narušení sociálních vztahů, člověk může skončit na závislosti

3) ANALYTICKÁ PSYCHOLOGIE

- Představitel: **Carl Gustav Jung**
- Přiznává význam sexualitě v mládí jak říká Freud, touze vyniknout v dospělosti, ale ve středním věku tvrdí Jung - člověk začíná přemýšlet o smyslu vlastního života

4) KULTURNÍ PSYCHOANALÝZA 30 léta 20 století

- Představitel: **Erich Fromm**
- Odklon od biologismu tzv. sociologismu
- Kritika konzumní společnosti - Amerika
- Kritizuje způsob života, který se vyznačuje honbou za bohatstvím a mocí a je doprovázený povrchními mezilidskými vztahy = pocit prázdnoty a ztráta živ. Smyslů = lidé ulítají k drogám, alkoholu
- Ptá se MÍT? (vlastnit) nebo BÝT? (tvořivým aktivním člověkem pracující pro druhé s druhými)
- Jeho názory tvoří přechod od psychoanalýzy k humanistickým orientovaným směrům

5) HUMANISTICKÉ SMĚRY 50 léta 20 století v USA: snaží se o ucelený pohled na člověka, jako na všestrannou složitou osobnost

a) Gestaltismus (gestalt - tvar)

- tvarová psychologie

- Chápe člověka jako uspořádaný celek (tvar)
- Tvar (celek) je více než pouhý součet jednotlivých částí = každý člověk je jedinečnou bytostí jejichž jednotlivé části nelze posuzovat samostatně, protože jsou vzájemně propojeny

b) Kognitivní (poznávací): předmětem je vytváření vnitřních modelů vnějšího světa (situace do kterých se během života dostáváme)

c) Humanistická psychologie

- Zakladatel **Abraham Maslow**
- Základem je sebevyjádření člověka, jeho seberealizace a objevení pravé identity (kdo já jsem)
- **MASLOW** – základem jeho psychologie je studium seberealizovaných lidí (dát možnost svému potenciálu)
- Vytýčil vlastnosti těchto lidí a způsoby chování, které k seberealizaci vedli
- **Byl tvůrce pyramidy potřeb**

d) Logoterapie (Logo- smysl, terapie - léčba)

- Představitel: **Frankl**
- Podstatou logoterapie je touha člověka po smyslu života
- Jde o léčbu pomocí znovuzrození životního řádu podle Frankla vedou 3 cesty:
  - Práce pro druhé
  - Lásky k bližnímu
  - Přeměna utrpení ve výkon (v těžkých chvílích není dobré sedět a myslet na své trápení, ale je lepší začít něco dělat = na trápení rychleji zapomené)

e) Transpersonální psychologie

- Představitel: **Grof**
- Východiskem této psychologie jsou zážitky osob ve stavu změněného vědomí – drogy, alkohol

- **Holotropní dýchání** - tyto stavy otevírají člověku cestu ke zkušenosti mimo prostor a čas